АНДРІЙ ЩЕКУН: УЖЕ В 2017 РОЦІ «КРИМСЬКА СВІТЛИЦЯ» МАТИМЕ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ

→ 2

АРХІЄПИСКОП СІМФЕРОПОЛЬСЬКИЙ І КРИМСЬКИЙ КЛИМЕНТ: ЦЕРКВУ ЗОБОВ'ЯЗАЛИ СПЛАТИТИ ШТРАФ І ЗВІЛЬНИТИ ПРИМІЩЕННЯ

→ 3

КРИМСЬКА СВІТЛИЦЯ

ЗАГАЛЬНОДЕРЖАВНА УКРАЇНСЬКА ГАЗЕТА

No 01
2016

www.svitlytsia.in.ua

КРИМСЬКА ПЕРЕМОГА УКРАЇНИ

Українська співачка кримськотатарського походження Джамала принесла Україні перемогу на 61-му пісенному конкурсі «Євробачення». Проникливий виступ і пісня «1944» підкорили європейську публіку.

ЛЮДМИЛА ШЕВЧЕНКО

Джамала є першою кримською татаркою, яка коли-небудь виступала на «Євробаченні». Її пісня «1944» присвячена сталінській депортації кримських татар. На написання композиції співачку надихнула розповідь її бабусі, котра зі своїми п'ятьма дітьми була серед чверті мільйона тих, кого повантажили в потяги, «як худобу», і вивезли з рідного Криму.

«Мені треба звільнити їхні душі. Бо вони ніколи вже не повернуться в Україну», – сказала співачка.

Пісня викликала значний резонанс у суспільстві, навколо неї точилися політичні суперечки. За словами самої Джамали, це – пісня пам'яті. Також співачка виборола нагороду за найкраще виконання та артистизм. Таким чином, Джамала принесла Україні потрійну перемогу, ставши найкращою на «Євробаченні-2016»: як автор слів і композитор, виконавиця та, звичайно, переможниця конкурсу.

Свою перемогу на «Євробаченні» Джамала вважає абсолютно виправданою: «Я впевнена, що ми заслуговуємо на цю перемогу. Україна заслуговує, бо вона дуже довго страждала», – сказала співачка одразу після вручення їй нагороди.

Також Джамала звернулася до своєї рідної землі і всіх кримських татар: «Мій рідний Криме! Я дуже хотіла, щоб ти мене почув. І хотіла, щоб мене почула вся Європа. Багато хто казав: Європі байдуже на наш біль… Але коли ти відверто співаєш про біль, який відчуваєш, це не може бути байдуже».

ТОЧКА ЗОРУ

ЛЮБОВІ БІЛЬ

Інколи раптова радість змушує забути про журбу, затьмарює все погане в житті і, як анестезія, переносить людину у світ, де вона тимчасово не відчуває болю. Саме так сталося з Україною, коли у ніч із 14 на 15 травня Джамала перемогла у конкурсі «Євробачення». Вся країна, здавалось, не спала. І, напевне, досі ми позитивно збуджені, тепер думками про те, що нам принесла перемога, крім того, що Україна знову стає місцем проведення цього європейського, із легким австралійським акцентом, конкурсу естрадної пісні? А приносить ця перемога дуже багато, не лише можливість наступного року стати «столицею проведення естрадних олімпійських ігор»! Увесь світ, мабуть, уперше зрозумів, що пісня – це не тільки і не стільки розважальний аудіотовар, але й інструмент психологічного та інформаційного впливу. Піснею можна передати не лише біль нерозділеного кохання чи радість від веселої вечірки, але й страждання цілого народу. Так, були і будуть протести з боку тих, хто хоче, щоб під пісні люди щасливо засинали й забували про свої проблеми. Але перемогла пісня, яка скоріш не дала заснути багатьом глядачам фіналу конкурсу. Багатьом, хто поцікавився її історією, її сенсом, сконцентрованим і за вимогою жанру зведеним до півтора десятка рядків, тепер і слово «Україна» стало набагато зрозумілішим, аніж раніше.

Джамала співала про любов – любов до свого народу, своєї батьківщини – українського Криму. Її почули та зрозуміли і члени національних журі, і сила-силенна глядачів по всій Європі. А це означає, що вони прийняли і зрозуміли біль Криму, біль України, почувши цей біль у голосі нашої переможниці, побачивши цей біль у її очах.

Коли я, невеликий поціновувач естради, дочекався виступу Джамали, а потім – оголошення офіційного переможця, мій стан точно відповідав словам із пісні однієї пітерської рок-групи: «Моє серце зупинилось, трохи перепочило і далі пішло». І мені стало трохи шкода, що у багатьох піснях нашої естради так багато ритму і так мало сенсу, так багато немотивованих веселощів і так мало справжнього болю.

Пісня Джамали змусила мене пригадати іншу пісню, яку я надто часто слухав на Майдані й яку, як мені видається, ми почали потроху забувати, – «Пливе кача по Тисині». Хотілось би, щоб час від часу українці слухали і «Качу», і пісню Джамали. Ці пісні дуже різні, але водночас дуже пов'язані між собою. Ці пісні про біль, біль усього українського народу і біль кримських татар. Пісні про біль лікують. Лікують нашу свідомість і наші очі, якими ми дивимось на світ навколо, на власну країну, на політиків і народ.

АНДРІЙ КУРКОВ,
ПИСЬМЕННИК

Переклад з російської Христини Дичко

ВСТУПНА КАМПАНІЯ-2016: ЩО ПОТРІБНО ЗНАТИ КРИМЧАНАМ → 4

ІНТЕРВ'Ю

АНДРІЙ ЩЕКУН:

УЖЕ В 2017 РОЦІ «КРИМСЬКА СВІТЛИЦЯ» МАТИМЕ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ

Часопис «Кримська світлиця» розпочинає своє нове життя на материку: редакція видання облаштовується в Києві, оголошено конкурс на посаду головного редактора, після тривалої перерви вийшов оновлений друкований номер газети. Про те, як розвиватиметься видання, які основні цілі постають перед ним у найближчому майбутньому, ми поцікавилися у генерального директора ДП «Національне газетно-журнальне видавництво», яке є видавцем та співзасновником газети, Андрія Щекуна...

– На сьогодні оголошено конкурс на посаду головного редактора газети «Кримська світлиця». Триває доукомплектування самої редакції відповідно до вакансій, які залишаються в редакції газети.

– Хто є засновниками, співзасновниками «Світлиці» зараз?

– Співзасновниками видання на сьогодні є Всеукраїнське товариство «Просвіта» імені Тараса Шевченка, Міністерство культури України та ДП «Національне газетно-журнальне видавництво». Ми маємо вже установчий договір, який підписаний всіма співзасновниками. Нами також подана заява на отримання нового Свідоцтва до Міністерства юстиції України.

– Але ж до складу співзасновників газети входив і колектив редакції?

– Трудовий колектив підприємства «Об`єднана редакція газети «Кримська світлиця» виведений із складу співзасновників, оскільки ще у 2012 році передав свої права нашому підприємству. Відповідні рішення трудового колективу та колишнього керівника видання є, і вони запротокольовані.

– Якою Ви бачите оновлену «Світлицю»?

– У планах видавництва є осучаснення дизайну «Кримської світлиці»: над цим зараз працюють фахівці. Фактично всі видання нашого державного підприємства досить високого рівня за дизайном та верстkою, ніж інші видання в Україні. Ми маємо вже реально зроблені кроки щодо відновлення виходу практично всіх видань підприємства і нам є чим

пишатися: новий дизайн журналів «Музика», «Українська культура», «Пам`ятки України: історія та культура» та газета «Культура і життя». Тому ми маємо сьогодні досвід, репутацію, а отже, «Кримська світлиця» не буде відставати від вищезгаданих видань.

– Яким чином буде розповсюджуватися видання?

– Через мережу розповсюдження друкованих видань, але найбільше хочемо сконцентруватися на Херсонській області: КПП «Чонгар», «Чаплинка», «Каланчак», а також різні державні установи, які відвідують кримчани, коли виїжджають з півострова. Власне, за рахунок цього газета може потрапляти і в Крим. Сподіваємося, що у розповсюдженні «Світлиці» будуть сприяти державні органи влади, зокрема кримські, які відновили свою діяльність на материку.

– Що зможуть прочитати кримчани у цій газеті? Які рубрики будуть постійними? Чи можна буде її читати в Інтернеті?

– По-перше, всі матеріали у цьому виданні будуть друкуватися виключно українською мовою. По-друге, матеріали будуть направлені на сферу культури, освіти, також постійною стане рубрика юридично-правових консультацій, що буде розрахована на кримчан, які сьогодні проживають у Криму, а також на внутрішньо переміщених осіб з півострова.
Основна мета газети – це збереження мовної основи, культурної спадщини українців, самоідентифікації українців у Криму.
Також сьогодні ми закуповуємо домен і новий хостинг для сайту газети «Кримська світлиця».
Нам треба робити газету, аби вона була цікавою, щоб збільшився наклад. Як тільки газета почне виходити, ми плануємо щонайменше мати 500-1000 передплатників за рахунок внутрішньо переміщених осіб уже на 2017 рік. Ми розуміємо, що сьогодні в Криму ми не зможемо здійснювати передплату та продаж газети, а тільки розповсюджувати її на підтримку кримських українців. Але ми готові сьогодні працювати з ВПО, за офіційною статистикою, на сьогодні маємо трохи більше 20 тисяч кримчан, які полишили рідні домівки. У нас є вже реальна самоорганізація кримчан – це громадська спілка «Координаційна рада організацій вимушених переселенців з Криму», є сформовані громадські організації кримчан у регіонах, тому ми будемо через них вести цю діяльність та відновлювати газету.

> ОСНОВНА МЕТА «КРИМСЬКОЇ СВІТЛИЦІ» – ЦЕ ЗБЕРЕЖЕННЯ МОВНОЇ ОСНОВИ, КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ УКРАЇНЦІВ, САМОІДЕНТИФІКАЦІЇ УКРАЇНЦІВ У КРИМУ

> ЯК ТІЛЬКИ ГАЗЕТА ПОЧНЕ ВИХОДИТИ, МИ ПЛАНУЄМО ЩОНАЙМЕНШЕ МАТИ 500-1000 ПЕРЕДПЛАТНИКІВ ЗА РАХУНОК ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ УЖЕ НА 2017 РІК

– Сьогодні немає головного редактора, хто буде відповідати за газету та за якими принципами формуватиметься штат працівників...

– Зараз, на період відновлення друку газети, редакційна політика та вся відповідальність за газету лягає на мене. Маю надію, що я впораюсь з цим завданням.
У мене є повага до колишніх працівників цієї газети, немає жодної зверхності. Я розумію, що кожен робить свій вибір у житті. Всім працівникам «Кримської світлиці» було запропоновано підписати трудові угоди – це для тих, хто планує і надалі залишатися та працювати в Криму, дехто з них прийняв цю пропозицію і з ними вже укладені угоди, а ті, хто забажав працювати в штаті редакції, вже виїхали з півострова і працюють у київській редакції. Реально ситуація не була вирішена лише з трьома працівниками, оскільки вони не погодились на жодну пропозицію. Я і сьогодні готовий до конструктивного діалогу з цими співробітниками газети, якщо вони змінять свою позицію, аби вирішити позитивно питання і з цими працівниками, але з розумінням того, що на сьогодні ми не можемо здійснювати свою діяльність в Криму, і є речі навіть не для публічного обговорення.
Що ж до колективу газети, то в штаті редакції та безпосередньо на посаду головного редактора ми будемо розглядати виключно кандидатури кримчан, які обізнані з суспільно-політичною ситуацією в Криму, які знають про ті процеси, що відбуваються всередині півострова, знають, як шукати матеріали.

ЛЮДМИЛА БОЖЕНКО

ЦЕРКВА

АРХІЄПИСКОП СІМФЕРОПОЛЬСЬКИЙ І КРИМСЬКИЙ КЛИМЕНТ: ЦЕРКВУ ЗОБОВ'ЯЗАЛИ СПЛАТИТИ ШТРАФ І ЗВІЛЬНИТИ ПРИМІЩЕННЯ

Кримська єпархія Української православної церкви Київського патріархату повинна сплатити «Міністерству майнових та земельних відносин Республіки Крим» півмільйона рублів та звільнити 112 кв. метрів на першому поверсі Кафедрального собору у місті Сімферополі. Таке рішення 14 червня прийняв так званий Апеляційний суд міста Севастополя.

ЛЮДМИЛА БОЖЕНКО

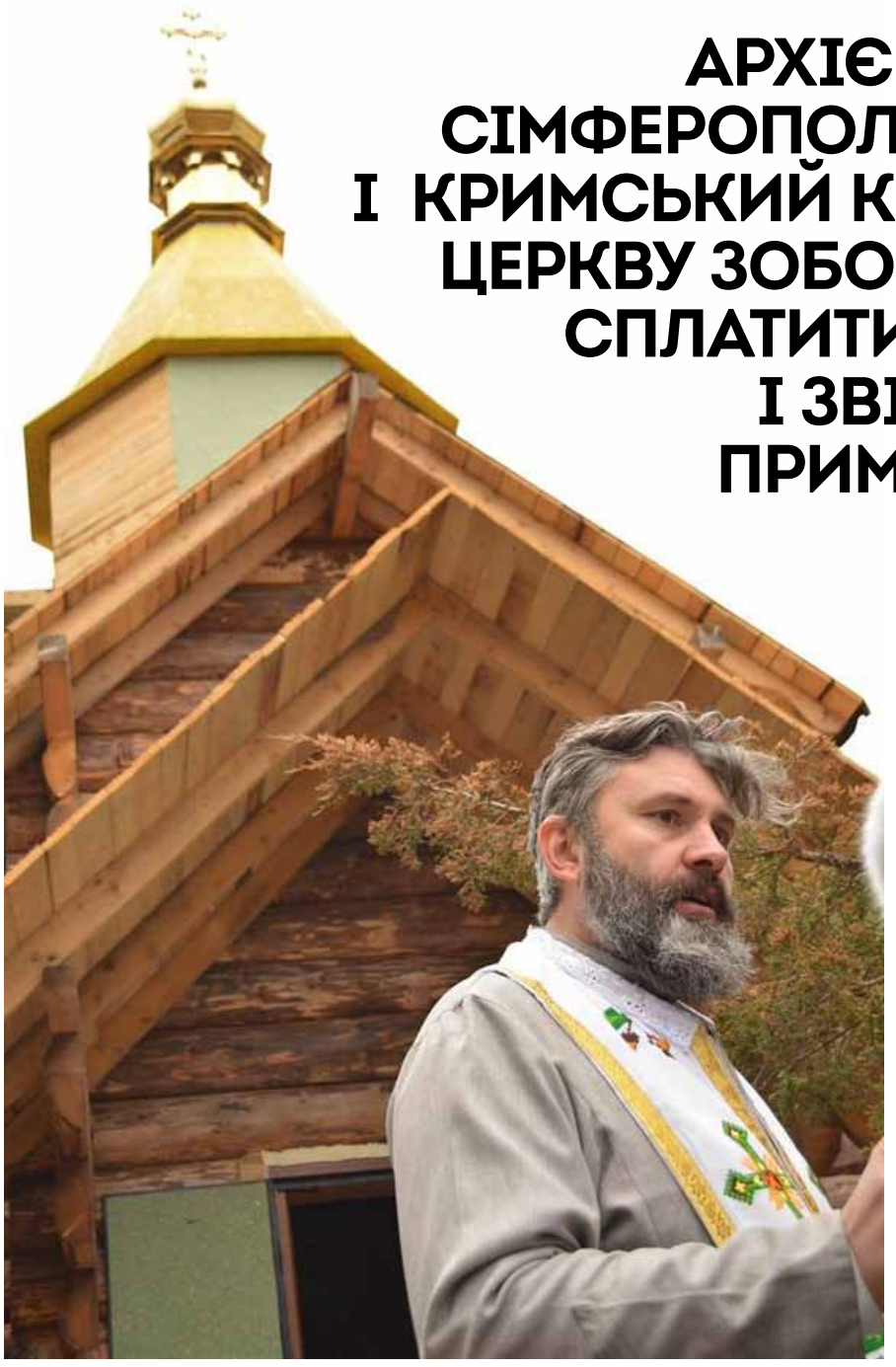

«14 червня відбулося засідання Апеляційного суду міста Севастополя, до якого ми звертались з позовом про скасування рішення Арбітражного суду Криму від 14 січня 2016 року, де від нас вимагали звільнення частини приміщення церкви та сплати величезного штрафу. Апеляційний суд підтримав рішення Арбітражного суду. З дня на день ми очікуємо на представників виконавчої служби, які прийдуть втілювати в життя рішення суду», – повідомив архієпископ Сімферопольський і Кримський Климент.

Владика також повідомив, що останнім часом на нього посилився тиск: він отримує погрози на свою адресу.

Архієпископ Климент зауважив, що поки кримська «влада» намагається створити умови для знищення УПЦ КП на півострові, то українська не робить навіть мінімально можливих кроків для підтримки Київського патріархату в Криму. Український уряд і досі не спромігся прийняти рішення про передачу приміщення в Сімферополі, де знаходиться Кримське єпархіальне управління Української православної церкви Київського патріархату та Кафедральний собор святих рівноапостольних Володимира та Ольги, у власність УПЦ КП.

«Для цього достатньо було внести зміни до вже існуючої постанови та прийняти їх рішенням уряду або ж Верховної Ради. І це дало б нам змогу шукати правди та захисту в міжнародних судах», – зазначив владика.

Більше того, архієпископ Климент зауважив, що неодноразово звертався до Прокуратури АР Крим з проханням відкрити кримінальне провадження щодо певних осіб, за безпосередньої участі яких триває знищення УПЦ КП на півострові.

«Я не був почутий. На сьогодні немає жодного кримінального провадження», – сказав владика Климент.

Нагадаємо, в січні 2016 року під час прес-конференції «Крим: політичні переслідування за релігійною ознакою» архієпископ Климент виступив із заявою, що Київському патріархату на теренах Криму загрожує ліквідація і знищення.

Він зазначив, що тиск на УПЦ КП у Криму триває з березня 2014 року. З того часу церква стикається з постійними проявами дискримінації та нетерпимості. Її позбавили приміщень у Севастополі та селі Перевальному (Сімферопольський район), відбулося закриття парафій у Саках, Красноперекопську, Керчі. Постійно чиниться тиск на священиків, що змушує їх покидати свої парафії. За два роки кількість служителів церкви зменшилась вдвічі. Утиски тривають і далі.

«Ще в березні 2015 року постало питання про те, що в мене можуть вилучити перший поверх приміщення. Я почав вести перемовини з Сергієм Аксьоновим, бо моїм завданням було зберегти Київський патріархат у Криму», – зазначив владика Климент.

А вже в травні 2015 року було проведено аукціон, де перший поверх собору було передано на користь громадського некомерційного руху сприяння розвитку малого і середнього бізнесу в Республіці Крим «Розум». Владика Климент з цього приводу неодноразово звертався до «керівництва» півострова, де запевняли, що будівля залишиться цілісною і буде перебувати у власності Кримської єпархії.

А вже 14 січня 2016 року з`явилось рішення так званого Арбітражного суду Криму: церква мусить сплатити «Міністерству майнових та земельних відносин Республіки Крим» півмільйона рублів та в 10-денний термін звільнити 112 кв. м на першому поверсі Кафедрального собору.

ЗІ СВЯТОМ!

Архієпископ Сімферопольський і Кримський Української православної церкви Київського патріархату Климент привітав кримчан зі Святою Трійцею та зішестям Святого Духа на апостолів. Водночас він привітав з відновленням виходу в світ друкованого варіанту газети «Кримська світлиця».

«Для кожного кримчанина вкрай важливо почути про те, що газета вже виходитиме у світ. Знаю, що у багатьох кримчан та в колективі редакції погляди розбіглися щодо місцезнаходження редакції видання, його долі та розвитку. Знаю, що є ті, хто не примирився з рішеннями державної установи, рішеннями українських органів влади, які вже протягом 20 років виділяють цільові кошти з бюджету України, надаючи можливість видавати газету й забезпечувати фонд оплати праці керівництву та журналістам редакції. Розумію певні обурення і з їхнього боку. Але скажу, що час змінився, життя змінилося і ці зміни потребують осмислення й нового підходу у вирішенні актуальних проблем. Для цього потрібні терпіння, комунікабельність, певні уміння щодо прийняття виважених рішень у надскладний для кожного з нас та для нашої держави час. Єдність – це запорука успіху. Тому закликаю не протистояти, а приймати рішення для блага держави, для її Незалежності».

Благословляю колектив редакції надалі нести для кримських читачів світло в їхні душі, духовне пізнання та культуру українського народу. Молюся за Україну та всіх тих, хто підтримує українців у Криму! Хай Бог благословить Вас!» – зазначив владика Климент.

ЛІЛІЯ ГРИНЕВИЧ:

КРИМЧАНИ ЗМОЖУТЬ СКЛАСТИ ЗНО У ДОДАТКОВУ СЕСІЮ – З 4 ДО 12 ЛИПНЯ

Для абітурієнтів з Кримського півострова, які не змогли виїхати для складання ЗНО з 14 червня до 4 липня, буде ще одна додаткова сесія, спеціально для них зроблена, з 4 до 12 липня. І для цього їм потрібно до 20 червня повідомити в Регіональні центри оцінювання, де вони реєструвалися, що вони мають такий намір – скласти ЗНО на цій, ще одній додатковій сесії. Про це під час прес-конференції, що відбулась в «Укрінформі» 30 травня, повідомила міністр освіти і науки України Лілія Гриневич.

«До нас звернувся із запитом народний депутат Мустафа Джемілєв з приводу проблем абітурієнтів з Криму і термінів складання для них ЗНО, тому що є абітурієнти, які готові складати ЗНО і зареєструвалися на ЗНО. Але складання «Единого государственного экзамена» на території РФ завершується 30 червня. Узв'язку з цим ці абітурієнти не мають можливості виїхати на територію України, щоб тут скласти ЗНО. Прохання полягало в тому, щоб перенести для них терміни ЗНО, бо додаткова сесія ЗНО розпочинається вже у червні», – сказала Гриневич. Також міністр поінформувала, що через Освітні центри кримські абітурієнти зможуть скласти ДПА.

«Цього року почнуть діяти Освітні центри, які будуть розташовані в конкретних університетах, перелік яких буде оприлюднено одразу ж після того, як Міністерство юстиції заюстує наказ МОН. Цих університетів буде близько 10-ти. Вони будуть відкриті в містах Києві, Дніпрі, Запоріжжі, Львові, Миколаєві і Херсоні. Ці центри будуть уповноважені як такі, де буде відбуватися державна підсумкова атестація для випускників з Криму з української мови та історії України. В цих центрах вони також зможуть подати освітню декларацію, які предмети вони вивчали у російських школах (на території Криму), і якщо мали з них позитивну оцінку, то ми можемо їм написати «атестовано» без конкретної оцінки», – сказала Гриневич. Вона уточнила, що не раніше 12 липня у цих центрах будуть готові провести річне оцінювання та ДПА з української мови та історії України. Атестація буде проводитися в письмовій формі.

Лілія Гриневич на прес-конференції

Міністр зазначила, що після того, як абітурієнти зареєструвалися в освітньому центрі, вони на базі цього центру будуть складати вступний іспит залежно від спеціальності, яку обрали. «Цей спектр десятка університетів покриє всі спеціальності, які є, окрім спеціальностей військових і тих, які у сфері повноважень МВС», – пояснила Лілія Гриневич.

Очільниця освітнього відомства також зауважила, що на сьогодні не можна спрогнозувати кількість потенційних абітурієнтів з Криму, а це заважає визначитися з кількістю квотних місць для них у вишах України.

ОЛЕКСАНДРА НЕЗВАННА

РОЗ'ЯСНЕННЯ

Два роки Україна намагається організувати можливість для дітей з Кримського півострова здобувати українську освіту. Шлях був непростим: від практично повного ігнорування до створення все ж таки певних умов. На сьогодні учні з Криму мають можливість використовувати різні технології – від екстернату до дистанційної освіти. Проте більше уваги приділяється випускникам та можливості отримання українського атестата та вступу до вищих навчальних закладів. І цього року Україна зробила революційний крок – зараз прийнято Порядок, який відкриє можливості для кримських випускників здобувати українську вищу освіту.

ВСТУПНА КАМПАНІЯ-2016:

ЩО ПОТРІБНО ЗНАТИ КРИМЧАНАМ

Новий міністр освіти України Лілія Гриневич зробила неможливе – те, чого добивались громадські організації протягом останніх двох років. Міністерство освіти і науки України разом із представниками громадських організацій, ректорами вишів розробило документ, який вносить революційні зміни в освітнє поле Кримського півострова – «Порядок прийому для здобуття вищої та професійно-технічної освіти осіб, які живуть у Криму».

Відповідно до пропонованого Порядку, дітям із Криму відкривається новий, значно простіший шлях для отримання атестатів і вступу до вищих навчальних закладів або ПТУ на території материкової України. Для отримання українського документа про освіту кримчанам потрібно скласти лише два іспити у формі державної підсумкової атестації (українська мова та історія України), а для вступу до ВНЗ – один іспит. І все. Єдине, що засмучує, – те, що це, можливо, буде лише в семи вишах (у Києві, Дніпрі, Запоріжжі, Львові, Миколаєві, Харкові та Херсоні). У Києві це буде Таврійський національний університет, а в інших містах поки не відомо.

УВАГА!

Якщо Ви плануєте вступати до українських вишів, отримати документ про освіту бажано до 12 липня (час початку вступних іспитів, які триватимуть до 26 липня).

Для розуміння механізму отримання документа про освіту і вступу до вишів Центр громадянської просвіти «Альменда» розробив покрокову інструкцію, яка пояснює весь шлях. Проте потрібно зауважити, що це лише проект і потрібна допомога всіх зацікавлених людей.

ОТРИМАННЯ ДОКУМЕНТА ПРО ПОВНУ ЗАГАЛЬНУ СЕРЕДНЮ ОСВІТУ

1. Центри створюють на базі вищих навчальних закладів, які будуть мати квоти (місця, виділені державою для навчання жителів Криму) для зарахування заявників для здобуття вищої освіти на конкурсних засадах за кошти державного бюджету та проводити вступний іспит.
2. Освітня декларація – документ, який містить інформацію про отримання результатів навчання і проходження періодів навчання за курс загальної середньої освіти на території Криму, а також дані про особу, яка подає заяву на складання річного оцінювання та державної підсумкової атестації.

Освітню декларацію допоможе заповнити представник Центру. В освітній декларації буде така інформація: **ваше прізвище, ім'я та по батькові (за наявності); документ, що засвідчує особу і громадянство; місце проживання; повне найменування навчального закладу, в якому навчався заявник, отриманий освітній рівень; освітній рівень, на який претендує заявник; кількість повних років навчання в навчальних закладах на території Криму, а також інформація про опановані, на його думку, дисципліни шкільної програми.**

3. ДПА буде проходити на базі загальноосвітніх навчальних закладів, закріплених за Центрами. Атестація проводиться відповідно до Положення про державну підсумкову

ЦИФРИ

50-60

ТИСЯЧ УКРАЇНЦІВ ПОКИНУЛИ КРИМ, ЗА ІНФОРМАЦІЄЮ МІЖНАРОДНОЇ МОНІТОРИНГОВОЇ ГРУПИ, ЩО БАЗУЄТЬСЯ У ЖЕНЕВІ

100

ТИСЯЧ УКРАЇНЦІВ ПОКИНУЛИ КРИМ, ЗА ІНФОРМАЦІЄЮ ГРОМАДСЬКОЇ ІНІЦІАТИВИ «КРИМ SOS»

атестацію учнів (вихованців) у системі загальної середньої освіти.

4. Одночасно з видачею довідки представник Центру замовить для Вас атестат про повну загальну середню освіту.

ВСТУП ДО ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

1. Ви можете вступати лише в один із вищих навчальних закладів, який має квоти для зарахування абітурієнтів з Криму для здобуття вищої освіти на конкурсних засадах за кошти державного бюджету.
2. Документи слід подавати особисто в письмовій формі. Сертифікат (сертифікати) зовнішнього незалежного оцінювання не потрібен.
3. Вступний іспит визначає кожен виш, залежно від спеціальності і спеціалізації.

Для вступу на спеціальності, для яких передбачено проведення творчого конкурсу, замість вступного іспиту проводиться відповідний творчий конкурс.

4. Конкурсний бал визначається як сума середнього бала документа про загальну середню освіту (сума оцінок ДПА з української мови та історії України) та вступного іспиту з предмета, визначеного Правилами прийому.

А що ж інші? Що робити учням дев'ятих класів? І тут Україна теж пропонує рішення.

Відповідно до запропонованого Порядку учні після 9 класу мають право продовжити освіту в Україні – в гімназіях та ліцеях, коледжах та технікумах, професійно-технічних та середніх спеціальних закладах.

Що ж для цього потрібно зробити? Пройти невеликий шлях та отримати документ про базову середню освіту українського зразка й вступити до обраного закладу. Порядок отримання свідоцтва про базову середню освіту аналогічний порядку отримання атестата. Потрібно в Освітніх центрах, які будуть знаходитися в Києві, Дніпрі, Запоріжжі, Львові, Миколаєві, Харкові та Херсоні, подати заяву (особисто або від батьків) та свідоцтво про народження. Відповідно до Порядку:

До заяви, поданої в паперовій формі, вступник додає освітню декларацію з наклеєною на неї фотокарткою.

В освітній декларації вказуються прізвище, ім'я та по батькові (за наявності) заявника; документ, що посвідчує особу та громадянство; місце проживання; повне найменування навчального закладу, в якому навчався заявник, здобутий освітній рівень; освітній рівень, на який претендує заявник; кількість повних років навчання в навчальних закладах у Криму, а також інформація щодо опанованих, на його думку, предметів шкільної програми.

Освітня декларація заповнюється на основі результатів навчання в закладах освіти Криму, при цьому оцінки не мають значення. Бажано підтвердити власні досягнення документами, отриманими в закладах освіти Криму (табель, атестат про базову освіту (9 класів), особова справа та інші). Після чого потрібно скласти **Державну підсумкову атестацію (ДПА)** з двох предметів (українська мова та історія України).

ДПА в 9 класі проходить відповідно до Положення про державну підсумкову атестацію учнів (вихованців) у системі загальної середньої освіти (Наказ МОН № 1547 від 30.12.2014 року) та Наказу МОН №94 від 08.02.2016 року ***«Про затвердження орієнтовних вимог до проведення державної підсумкової атестації учнів (вихованців) у системі загальної середньої освіти в 2015/2016 навчальному році».***

Відповідно до Наказу №94:

Державна підсумкова атестація з української мови проводиться у формі **текстового диктанту.**

Перевірці підлягають уміння правильно писати слова на вивчені орфографічні правила, ставити розділові знаки відповідно до опрацьованих правил пунктуації, належним чином оформляти роботу.

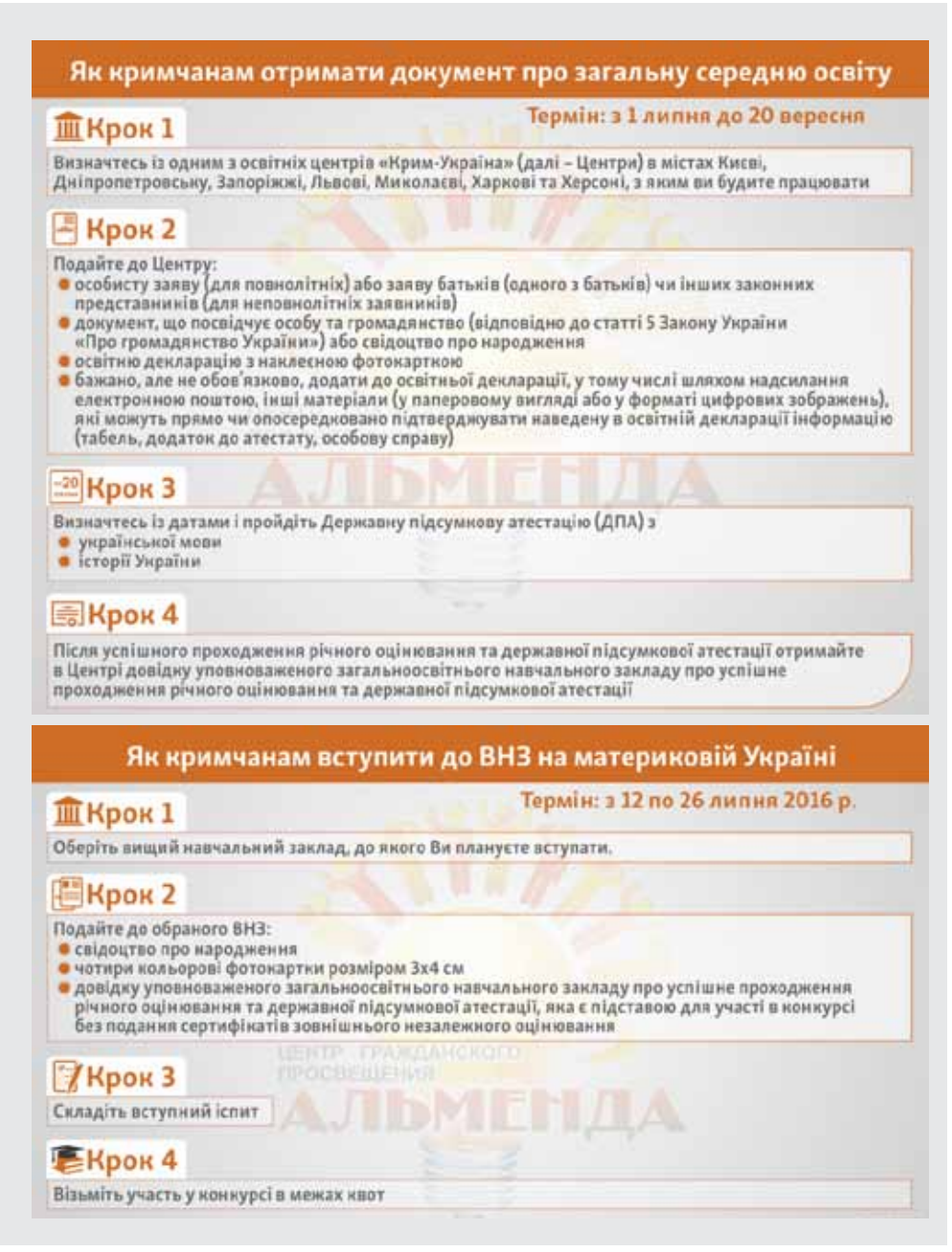

На проведення атестації відводиться **1 астрономічна година**. Відлік часу ведеться від початку читання вчителем тексту.

За обсягом тексти диктантів повинні містити **160-170 слів**.

Щодо історії України (Історія України. Всесвітня історія).

Завдання для ДПА мають бути зорієнтовані на визначення рівня навчальних досягнень учнів, котрі містять основні питання програми.

Учитель готує кілька варіантів атестаційних робіт (наприклад, 10).

Кожен з таких варіантів може містити по **22 тестових завдання** з історії таких форм:

- завдання 1-16 мають чотири варіанти відповідей, серед яких треба вибрати одну правильну;
- у завданнях 17, 18 до кожної інформації, позначеної буквами, потрібно добрати одну правильну відповідь з варіантів, позначених цифрою;
- у завданнях 19, 20 потрібно розташовувати історичні події у хронологічній послідовності;
- завдання 21, 22 мають сім варіантів відповідей, серед яких треба вибрати три правильні.

Зміст тестових завдань повинен відповідати навчальним програмам для загальноосвітніх навчальних закладів та змісту підручників з історії, рекомендованих Міністерством освіти і науки України.

Після складання ДПА представник Центру надсилає замовлення на виготовлення свідоцтва про базову середню освіту, а випускник отримує довідку встановленого зразка. І вже маючи довідку, випускник 9 класу обирає шлях, де продовжити навчання. Кожен із пропонованих шляхів має свої особливості.

Вступ до коледжів та технікумів (вищих навчальних закладів I-II ступенів) регламентується Умовами вступу до цих закладів. Вступ до професійно-технічних закладів обумовлюється Типовими правилами прийому до професійно-технічних навчальних закладів України (наказ МОН №499 від 14.05.2013 року). Вступ до ліцеїв та гімназій регламентує Інструкція про порядок конкурсного прийому дітей (учнів, вихованців) до гімназій, ліцеїв, колегіумів, спеціалізованих шкіл (шкіл-інтернатів).

Кожен з навчальних закладів має власні умови вступу, які розробляються на основі Типових, і випускнику потрібно ознайомитися із цими умовами.

Наприклад, у Типових правилах прийому до професійно-технічних навчальних закладів України (Наказ МОН №499 від 14.05.2013 року) пропонується:

4.1. Прийом до професійно-технічного навчального закладу проводиться шляхом конкурсного відбору вступників на навчання:

- за рейтинговим списком вступників;
- за результатами співбесіди;
- за результатами середнього бала свідоцтва про базову загальну середню освіту або середнього бала атестата про повну загальну середню освіту (у нашому випадку це середній бал двох оцінок – результатів ДПА з української мови та історії України);
- за результатами вступних випробовувань;

А для вступу до 10 класу загальноосвітньої школи потрібно подати такі документи:

- заява батьків або осіб, які їх замінюють;
- копія свідоцтва про народження дитини;
- медична довідка встановленого зразка;
- документ про відповідний рівень освіти (в даному випадку – довідка).

ОСВІТНІ ЦЕНТРИ БУДУТЬ ДІЯТИ З 12 ЛИПНЯ ДО 20 ВЕРЕСНЯ!

І наостанок – всі ці умови стосуються й випускників минулих років. Отже, всі шляхи відкриті! Україна чекає на Вас!

ОЛЕГ ОХРЕДЬКО,
ЕКСПЕРТ З ОСВІТНІХ ПИТАНЬ ЦГП «АЛЬМЕНДА»

ФІНАЛ ТА ГАЛА-КОНЦЕРТ УЧНІВСЬКОГО ТА СТУДЕНТСЬКОГО КОНКУРСУ

ПЕРЕМОГА ЛЕСИНОГО СЛОВА

«Не стільки ми потрібні Лесі, як вона нам...» – такими словами почала свій виступ голова журі, професор Національного університету «Острозька академія», директор Ялтинського музею Лесі Українки Світлана Кочерга перед учасниками І Всеукраїнського (XII Всекримського) конкурсу «Змагаймось за нове життя!».

Тетяна Захарова, організатор та голова оргкомітету конкурсу

КОНКУРС

На сцену вийшли переможці, які своїми виступами підтвердили отримані звання і створили в залі атмосферу свята та духовного єднання української молоді з усіх куточків України. Подібне відбувалося вперше, адже цьогоріч конкурс вийшов на всеукраїнський рівень і в ньому взяли участь тисячі талановитих молодих людей, чотириста з яких стали переможцями й учасниками фінальної програми. Тож 20 березня для всіх присутніх у столичному Будинку радіо стало святом не лише спілкування, але й духовного єднання тих, для кого Лесине слово і Лесині джерела є зброєю, що захищає від зневіри і невігластва, які нині часто насаджуються в душі і розум молодого покоління українців.

Переможці, які виходили на сцену, так натхненно і талановито вимовляли кожне слово Лесі Українки, що здавалося, ніби у залі була присутня сама вона, сумовито-лагідно посміхаючись і радіючи кожному зі своїх послідовників. Адже кожен учасник конкурсу є тією ниткою, що єднає дух поколінь та унеможливлює перемогу над українською національною гідністю і словом, яке Леся Українка залишила нам у спадок для нащадків, котрих і закликала боротись за нове життя.

Тож трохи з історії створення цього конкурсу. Започаткований він відомою українською громадською діячкою та меценатом, членкинею Канадського товариства приятелів України пані Марією Фішер-Слиж. І протягом 10-ти років поспіль кримська молодь змагалась у номінаціях: «Твір», «Науково-пошукова робота», «Аудіовізуальний твір», «Малюнок», «Декламація», «Інсценізація». Щороку кількість учасників конкурсу збільшувалась і поступово розширила свої горизонти, захопивши увагу і душі молоді материкової України. З перших п'ятдесяти учасників і почалась всеукраїнська

перемога Лесиного слова та Лесиної європейської гідності, що тріумфальною ходою привела українську молодь до перемоги у боротьбі за нове життя. «Тримаймося, шануймося, бо ми того варті!!!» – таким лейтмотивом був насичений цей незабутній для всіх учасників день.

А відбулось усе так завдяки людям, яким не байдуже наше майбутнє, які люблять Україну і Лесю Українку, як кажуть, до глибини своїх кишень.

Відтак організатори висловлюють щиру подяку засновнику «Української громадської ради» Олександрові Пашку. Ця громадська організація допомогла влаштувати відбірковий етап конкурсу «Змагаймось за нове життя!», що відбувся на базі Роменської міської Малої академії наук учнівської молоді, що на Сумщині. Закупила заохочувальні подарунки для переможців та оплатила їхню подорож до Києва на урочистості, а також організувала екскурсію столицею.

Координатор регіонального етапу «Змагаймось за нове життя!» Оксана Андрущенко розповіла, що у Ромнах конкурс відбувся вперше і мав велику популярність серед молоді.

– Всі відбіркові етапи конкурсу провели неначе святкове дійство. Діти були у захопленні від виставки малюнків, із задоволенням декламували вірші Лесі Українки та співали пісні на її слова. Всього взяли участь у заході близько ста дітей. Наймолодші з учасників – другокласниці, найстарша – учениця десятого класу, – каже Оксана Андрущенко.

До розмови долучився й Олександр Пашко.

– Наступного року учасників конкурсу «Змагаймось за нове життя!» у Ромнах може бути в рази більше. Адже матеріальна підтримка на місцях дуже важлива. Скажімо, сама лише подорож до столиці – вже є неабияким святом для дітей. Тому ми й надалі плануємо підтримувати цей конкурс всіма можливими засобами, – зазначив Олександр Пашко.

ЛЕСЯ САМІЙЛЕНКО
ОЛЕКСАНДР ЛИТВИНЕНКО
ФОТО РОМАНА РАТУШНОГО

ФІНАЛ ТА ГАЛА-КОНЦЕРТ УЧНІВСЬКОГО ТА СТУДЕНТСЬКОГО КОНКУРСУ

ОРГАНІЗАТОРИ «ЗМАГАЙМОСЬ ЗА НОВЕ ЖИТТЯ!» ПРО КОНКУРС

АНДРІЙ ВІТРЕНКО, ЗАСТУПНИК МІНІСТРА КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ: «Враження від сьогоднішнього заходу надзвичайні. Дітки подарували нам свято творчості, натхнення і виконання чудових творів Лесі Українки, які сьогодні були почуті кожним із нас по-новому. Ці таланти потрібно плекати. Будемо по можливості надавати підтримку, щоб цей конкурс мав представництво в десятки тисяч талантів».

ЄВГЕН ДРАП'ЯТИЙ, ЗАСТУПНИК ГОЛОВИ ФЕДЕРАЦІЇ ПРОФСПІЛОК УКРАЇНИ: «Серед народу Бог обирає своїх промінчиків, таких, як Леся Українка, Іван Франко, Тарас Шевченко. У кожному містечку чи селі є світлі душі, які принесли і несуть для нашої країни незнищенність. Те, що ми сьогодні долучилися до джерела відкриття Лесі, – наше майбутнє, наше спасіння. Бо побачити світле майбутнє України може тільки світла душа, вихована в любові до рідного слова, в плеканні національних цінностей. Ви всі – діточки Лесі, діточки багатої національної культури. Хочу побажати усім віри. В те, що ми робимо, те, чим ми живемо, те, що маємо свою землю, на якій благословенні бути господарями. Дорогі діточки, низенький вам уклін за те, що словом, піснею, малюнком збагачуєте нашу Україну. Ви робите фундамент нашої держави, ви її будуєте вже сьогодні. Хай над нами буде мирне небо, хай нам доля усміхається».

СВІТЛАНА КОЧЕРГА, ГОЛОВА ЖУРІ, ДИРЕКТОР МУЗЕЮ ЛЕСІ УКРАЇНКИ В ЯЛТІ: «Я згадую нашу ялтинську Лесю, наш пам'ятник, який виблискував від дотиків дитячих долонь під гарячим сонцем і холодним снігом… Сьогодні багато хто тут є переселенцем і згадує наш Крим із болем у серці. Сьогодні нам потрібна Леся Українка: її віра, сила волі, талант, відданість, оптимізм, а не пафосний патріотизм. Ви не змагалися між собою на цьому конкурсі, а змагалися за нове життя, за Україну, за Крим і за нашу велику радість – відкривати для себе наших геніїв і світочів, серед яких – велика і незабутня Леся Українка.

Леся сучасна, як ніхто. До неї молодь іде не як до образу на стіні, а як до ровесниці. Діти відкривають завдяки цьому конкурсові для себе Лесю, а ми відкриваємо цих діток для України. Тут так багато талантів, так багато відкриттів. У цілому, якщо порівнювати з попередніми роками, це величезний крок уперед.

Раніше цей конкурс відкривав Україну для кримчан. Після 2014 року була небезпека, що він загубиться, розчиниться серед подібних на материковій Україні. Але сьогодні всі ми переконалися, що це не так. Потрібно і далі рости, виходити на нові горизонти, проводити відбіркові тури в багатьох містах. І в жодному разі не зупинятися на досягнутому».

ТЕТЯНА ЗАХАРОВА, ГОЛОВА ОРГКОМІТЕТУ КОНКУРСУ: «Я щаслива, що дітки, які приїхали з усієї України, нас порадували сьогодні своїм словом, своїм співом, своєю безмежною любов'ю до нашої мови, культури, до наших світочів, які надихають. Я дуже щаслива тим, що наша молодь так переймається творчістю Лесі Українки. Ви побачили лише невеличку частинку тих талантів, які гідні подиву і підтримки. Мабуть, немає області в Україні, яка б не відгукнулася на наше запрошення взяти участь у конкурсі.

«Змагаймось за нове життя!» – дуже сучасна сьогодні фраза. І ми нею щороку надихаємося: щоб любити свій край, свою Україну. Переконана, що цей конкурс, який вперше став Всеукраїнським, матиме продовження. Наша ідея проведення дитячо-юнацького конкурсу, присвяченого Лесі Українці, – унікальна. Такого розмаїття творчих талантів у номінаціях «Малюнок», «Декламування», «Інсценування», «Аудіовізуальний твір», «Твір», «Поезія» не має, мабуть, жоден інший конкурс. І це стимулює учасників, розвиває.

Ми щиро вдячні за підтримку Міністерству культури України, Міністерству освіти України, Полтавській облдержадміністрації, громадському об'єднанню «Кримський дім» і Національному газетно-журнальному видавництву. Всі подарунки зібрані для дітей зусиллями наших державних і громадських діячів.

Свято стало б неможливим без підтримки таких громадських організацій, як Педагогічний центр «Академія» м. Полтава, Кримський центр ділового та культурного співробітництва «Український дім», «Союз вимушених переселенців», «Таврійська гуманітарна платформа».

Не можу сказати, що раніше це був суто кримський конкурс. Тому що ми приймали дітей із Харківської області, міста Харкова, Луганщини. І цього року наймасовіша делегація, яка прибула до нас, – із Донецької і Луганської областей. Нас підтримували Суми, Київ, Тернопіль, Львів. Із цих міст надсилали конкурсні роботи, ще коли ми проводили його на півострові. Тепер конкурс розширив межі – і це найголовніше. Він був наймасовішим за всі роки, адже в ньому взяли участь близько 2000 учасників. Відбіркове змагання відбувалося в Полтаві. Хто не міг приїхати – надсилали диски із записами, письмові роботи. Ми отримали близько 1000 малюнків з усіх країв – від найменших 5-річних діток до найстарших випускників художніх шкіл.

2014-го року ми встигли провести в Криму лише конкурс малюнка. Не більше 100 дітей змагалися очно, а близько 500 надіслали конкурсні роботи. На жаль, інші номінації тоді не були проведені. Ми перенесли їх до міста Полтави. 2015-го року конкурс був проведений як регіональний у Полтаві».

ЗАПИСАВ ЄВГЕН БУКЕТ
ФОТО ІА «ГОЛОС КРИМУ»

КНИГА

ТВОРЧІСТЬ НАШИХ ЗЕМЛЯКІВ

ХРОНІКА ЗАКОХАНОЇ ДУШІ

ВАСИЛЬ ГРИЦЬКІВ,
ЧЛЕН НАЦІОНАЛЬНОЇ СПІЛКИ ПИСЬМЕННИКІВ УКРАЇНИ, КРИМ

Ще свіжа, сьома за числом книжка відомого письменника Федора Степанова «Карколомні мізансцени» побачила світ у сімферопольському видавництві. До неї увійшли епічні твори (дві новели, повість і уривок з історичної повісті) та близько двохсот поезій. Трохи незвичний, несподіваний заголовок книжки. До лексеми «карколомний» словники фіксують аж десять синонімів, і серед них: запаморочливий, головокрутний, важкий, складний, каверзний, страшенний… Ну а «мізансцена» – з французької мови, що передається як розташування акторів на сцені в окремі моменти вистави.

Акцентуємо увагу на заголовкові, бо тут якраз і захована домінанта з філософським підтекстом того, що хотів сказати автор читачеві в прозовому і поетичному доробкові: життя – каверзна, головокрутна штука з усіма радощами і негараздами. Як не згадати знаного афоризму: «Життя – театр, а ми – актори в ньому». Та й сам автор не раз наголошує на цій сентенції, приміром, у фіналі новели «Після «кінця світу»: «Отакі-то були карколомні віддарунки тоді мені від «світового потопу» і першої риболовлі. Духовно неперевершені і напрочуд живильні, як ковтки свіжої холодної води для мандруючого одинака в спекотній пустелі». У цьому контексті можна говорити про оті головокрутні примхи долі, що прочитуються в багатьох поезіях, як-от:

А може, буде все й не так,
І спалахне зірниця –

Життя на вибрики мастак,
То й щастям освятиться.
(«А може…»)

Спробуємо розгледіти в цій книжці художницькі риси Ф. Степанова як поета, оскільки думками про його епічний доробок ділиться в післямові, на високому професійному рівні, вчений-літературознавець Михайло Вишняк, відзначаючи часове, тематичне і жанрове різноманіття вміщених творів і те, як автор майстерно осмислює конкретно-буденне людське життя, не якесь далеке, абстрактне, а саме наше «повсякденне світобуття». Осмислює з притаманною йому філософічністю.

Перечитуючи поезію Ф. Степанова, я подумки намагався зарахувати його до якоїсь плеяди, до якогось гурту сучасних майстрів віршованого слова, скажімо, до «шістдесятників» чи новітніх модерністів, але це в мене не вийшло. І дійшов висновку: за філософським настроєм, за журливим ставленням до минущості дійсного та давнього людського життя, за способом лаконічного й чіткого вислову його поезія – це неповторний, самодостатній світ із своїм всеосяжним змістом.

Оригінальність поетики нашого автора, як на мене, в тому, що він уміє проникати в лексичні, інтонаційні глибини мови, наверпути людську душу до свого прямого призначення – любити ближнього. Тому-то його слово самобутньо значеннєве, з нього не вивітрився зміст і принадність. Тільки людина з вродженим мистецьким чуттям може так образно і просто сказати:

Чомусь настали дні похмурі,
І в серці – лід, і в серці – бурі.
Ну як оце все зупинить,
Де відшукать ту мудру мить?
(«Чомусь настали…»)

Звичайно, як і у кожного справжнього поета, у Ф. Степанова є багато улюблених тем. Наприклад, тема його малої батьківщини із селом Казанкою на Миколаївщині, де зробив перші свої кроки, тема древньої землі Таврияди – другої малої батьківщини, де нині мешкає, пише і видає книги, тема стражденної матері, яка відвідувала сина і молилась у нагірнім Храмі Всіх Святих, тема України. Він не демонструє своїх патріотичних почувань і свого українства, бо вони для нього не одежина, а сама душа. Він ще за два місяці до проголошення нашої незалежності адресував Україні вірш-роздум «За істину»:

Скільки ворогів, уявних друзів
Лицемірно йшли на твій поріг,
Щоб у тому рабському Союзі
Ласувати твій смачний пиріг.

Сторінка за сторінкою, переходячи від філософської до громадянської лірики, від інтимної до пейзажної, автор з дивовижною чутливістю добирає яскраві, небуденні барви, щоб осмислити життєві реалії, не завжди оптимістичні. Що вже казати про людей, коли навіть у природі поет бачить ті самі трагедії і біди, які йому болять:

О, дощ благодатний!.. Під стінами он
Зрубали зелену травичку дощенту!
Сіріла земля, як мерців пантеон,
Та все ж дочекалася слушного менту.
(«Балада про зрубану траву»)

Які це напрочуд влучні і, я б сказав, точні поетичні вислови!

Степанов Ф. Карколомні мізансцени – Сімферополь. «Кримнавчпеддержвидав», 2015.

Радієш за людину, котра все це не тільки побачила, а й закріпила в художньому слові. І прикладів такого точного і водночас глибокого поетичного світосприймання десятки. Але всі ці образи були б марні, якби не несли в собі певної думки, певного почуття. Адже влучні спостереження, як відомо, – це ще не все. Треба, щоб їх «експлуатувала» вагома, зрима думка, чітка ідея. Саме таке перелиття художніх образів у метал думки знаходимо в багатьох віршах рецензованої збірки. Для прикладу. В мініатюрі «Той ключик» всі образи змонтовано так, щоб показати споконвічну тугу за тим, чого не вернути: «І кров забунтує у жилах, хоч молодість вже не вернуть», і – як антитеза: «І я віднайду отой ключик до щастя, де знов повезе». Серцезворушні вірші «У колотнечі», «Огонь кохання», «Наснага», «Осанна доброті». Немало, мабуть, авторові треба було пережити, щоб побачити, як «краї-то наські дихають вже іншим дихом», чи як «…спокійний замріяний вуж змінив свій характер аж круто».

Справді, написане поетом і в попередніх збірках, і, зокрема, в цій, яка охоплює датовані вірші за неповних шість років, сприймається як хроніка закоханої душі. Любов, безсумнівно, є енергетичним джерелом його творчості, силою, що з'єднує численні різножанрові твори (і прозові теж) у те цілісне, що ми називаємо художнім світом Федора Степанова.

Йдеться не стільки про інтимні емоції, ліричного героя взагалі, скільки про любов у високому розумінні цього слова: до землі, на якій вперше глянув на цей чорно-білий світ, до матері, до людей, з якими живеш, зрештою, до всього того, що зветься Батьківщиною.

У НАСТУПНОМУ ЧИСЛІ «КРИМСЬКОЇ СВІТЛИЦІ»

«ТАЛАНОВИТІ ТВОЇ ДІТИ, УКРАЇНО!»

Матеріал О. Таврійського про церемонію нагородження переможців Всеукраїнського літературного конкурсу «Ми – діти твої, Україно!» імені відомого кримського українського поета, публіциста, перекладача Данила Андрійовича Кононенка, що відбулася 29 квітня у Києві, у Київському академічному театрі на Подолі.

ГАЗЕТА «КРИМСЬКА СВІТЛИЦЯ»

Всеукраїнська літературно-публіцистична та мистецька газета

Виходить із 31 грудня 1992 року
Свідоцтво про реєстрацію КВ №12042-913ПР від 30.11.2006 р.

Засновники
Міністерство культури України
Всеукраїнське товариство «Просвіта» імені Тараса Шевченка
ДП «Національне газетно-журнальне видавництво»

Адреса редакції
03040, м. Київ,
вул. Васильківська, 1;
тел.: +38 (044) 498-23-65

Видавець
Національне газетно-журнальне видавництво

Генеральний директор
Андрій ЩЕКУН

Дизайн та верстка
Марк Канарський

Поліграфічний комбінат
ТОВ «Типографія «Від "А" до "Я"»
м. Київ, вул. Колекторна, 38/40
тел.: (044) 563-18-04, 562-28-51
Розповсюдження і реклама
тел.: +38 (044) 498-23-64

Редакція не публікує колективні листи та звернення
Публікуючи проблемні матеріали, редакція, окрім спеціально обумовлених випадків, подає лише авторський погляд.
Передрук і відтворення текстових та ілюстративних матеріалів «Кримської світлиці» – тільки з письмового дозволу редакції.

Передплата на газету
Передплатна ціна на 2016 р.:
1 місяць – 14,44 грн.;
півріччя – 86,64 грн.

У передплатній ціні враховано вартість доставки до вашої поштової скриньки і вартість оформлення абонемента.

Передплатний індекс
90269

Наклад 1000 прим.
Ціна договірна